

PATVIRTINTA

Vilniaus lietuvių namų direktoriaus

2021 m. gruodžio 30 d. įsakymu Nr. V1-170 (1.3)

VILNIAUS LIETUVIŲ NAMŲ DARBUOTOJŲ ANTIKORUPCINIO ELGESIO TVARKOS APRAŠAS

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Vilniaus lietuvių namų darbuotojų antikorupcinio elgesio gairės (toliau – Gairės) nustato Vilniaus lietuvių namų (toliau – Lietuvių namai) darbuotojų elgesio principus, kuriais, vykdydami savo pareigas Lietuvių namuose, turi vadovautis darbuotojai, susidūrę su jiems teikiamomis dovanomis, galima korupcinio pobūdžio nusikalstama veika Lietuvių namuose ar gavus apie tai informacijos.

2. Gairių tikslas – užkirsti kelią darbuotojų neetiškam elgesiui ar galimiems korupciniams veiksams, įtvirtinti Lietuvių namų veiklos srityse sąžiningumo ir skaidrumo principus kaip prioritetinius, didinti visuomenės pasitikėjimą Lietuvių namais ir jos darbuotojais.

3. Gairėse vartojamos sąvokos:

3.1. Interesų konfliktas – situacija, kai darbuotojas, atlikdamas tarnybines pareigas ar vykdydamas tarnybinį pavedimą, turi priimti ar dalyvauti priimant sprendimą arba įvykdyti pavedimą, kuris susijęs ir su jo privačiais interesais.

3.2. Kyšininkavimas – valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens paties ar per tarpininką savo ar kitų naudai tiesiogiai ar netiesiogiai duotas pažadas ar susitarimas priimti kyšį, reikalavimas ar provokavimas duoti kyšį ir kyšio priėmimas už teisėtą ar neteisėtą veikimą ar neveikimą vykdant įgaliojimus.

3.3. Kyšis – bet kokios turtinės ar kitokios asmeninės naudos sau ar kitam asmeniui (materialios ar nematerialios, turinčios ekonominę vertę rinkoje ar tokios vertės neturinčios) forma išreikštas neteisėtas ar nepagrįstas atlygis už pageidaujama valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens teisėtą ar neteisėtą veikimą arba neveikimą vykdant įgaliojimus, taip pat siekiant išskirtinės padėties ar palankumo. Kyšiu gali būti laikomi ne tik pinigai, daiktai, maisto produktai, alkoholis, bet ir paslaugos, nuolaidos, atleidimas nuo turtinių įsipareigojimų ir kt.

3.4. Neetiškas elgesys – elgesys, prieštaraujantis Lietuvių namų veiklos ir darbuotojų darbo etikos principams.

3.5. Neteisėtos dovanos – bet kokie materialinę vertę turintys daiktai, paslaugos ar kita nauda (pinigai, dovanų čekiai, išskirtinės lengvatos ar nuolaidos, teikiamos darbuotojui dėl jo vykdomų pareigų, vaišingumas, apmokymai, transporto, maitinimo išlaidos ir pan.).

3.6. Papirkimas – bet kurio asmens, paties ar per tarpininką, tiesiogiai arba netiesiogiai pareikštas pasiūlymas, pažadas ar susitarimas duoti kyšį arba kyšio davimas valstybės tarnautojui ar jam prilygintam asmeniui už pageidaujama teisėtą veikimą ar neveikimą, išimtinę padėtį ar palankumą vykdant įgaliojimus.

3.7. Piktnaudžiavimas – valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens savo tarnybinės padėties, įstatymais ir kitais teisės aktais suteiktų teisių, pareigų ir įgaliojimų panaudojimas arba nepanaudojimas priešingai Lietuvių namų interesams, jos veiklos principams, esmei ir turiniui ir veiksmai, kuriais viršijami suteikti įgaliojimai.

3.8. Prekyba poveikiu – tyčiniai veiksmai, kai bet kuriam asmeniui, kuris teigia arba patvirtina galįs mainais už nepagrįstą atlygį pasinaudodamas savo visuomenine padėtimi, Lietuvių namais, įgaliojimais, giminyste, pažintimis ar kita tikėtina įtaka daryti netinkamą poveikį tam tikrų asmenų sprendimams, tiesiogiai ar netiesiogiai yra žadamas, duodamas ar siūlomas bet koks nepagrįstas atlygis, neatsižvelgiant į tai, ar tas atlygis yra skirtas jam pačiam ar bet kuriam kitam asmeniui. Taip pat situacija, kai mainais už poveikį yra prašomas, gaunamas ar priimamas pasiūlymas ar pažadas dėl tokio atlygio, nepaisant to, ar tas poveikis padaromas ir ar tariamu poveikiu pasiekiamas norimas rezultatas.

3.9. Kitos Gairėse vartojamos sąvokos atitinka sąvokas, apibrėžtas Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatyme, Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse ir kituose Lietuvos Respublikos teisės aktuose.

4. Gairės taikomos visiems Lietuvių namų darbuotojams. Darbuotojai įsipareigoja netoleruoti interesų konflikto, kyšininkavimo, neetiško elgesio, neteisėtų dovanų, papirkimo, prekybos poveikiu, piktnaudžiavimo ar kitų korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų.

II SKYRIUS LIETUVIŲ NAMŲ DARBUOTOJŲ ELGESYS, KAI TEIKIAMOS DOVANOS AR DUODAMAS KYŠIS

5. Lietuvių namuose dirbantiems asmenims įstatymai draudžia priimti bet kokias dovanas¹, išskyrus numatytas išimtis:

5.1. Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo įstatymo 13 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad Lietuvių namuose dirbantis asmuo gali gauti ne didesnės negu 150 eurų vertės dovanų pagal tarptautinį protokolą ar tradicijas, kurios įprastai yra susijusios su valstybinėje Lietuvių namuose dirbančio asmens pareigomis, taip pat dėl reprezentacijai skirtų dovanų su valstybės, įstaigos ir kitokia simbolika arba kai paslaugomis yra naudojamosi tarnybiniais tikslais, o šio įstatymo 13 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad, kai dovanos vertė viršija 150 eurų, ši dovana yra laikoma valstybės ar savivaldybės nuosavybe. Tokia dovana įvertinama ir saugoma institucijos ar įstaigos vadovo nustatyta tvarka;

¹1. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.470 straipsnio 5 dalis, kurioje nustatytas draudimas priimti dovanas politikams, valstybės ir savivaldybių pareigūnams ir kitokiems valstybės tarnautojams ir jų artimiesiems giminaičiams, kai tai susiję su politiko, pareigūno ar valstybės tarnautojo tarnybine padėtimi ar tarnybinėmis pareigomis;

2. Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 3 straipsnio 1 dalies 9 punktą, kuriame nustatyta pareiga laikytis padorumo principo: valstybės tarnautojas privalo elgtis nepriekaištingai, nepriimti dovanų, pinigų ar paslaugų, išskirtinių lengvatų ir nuolaidų iš asmenų ar organizacijų, siekiančių daryti įtaką, kai jis eina pareigas;

3. Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo įstatymo 13 straipsnio 1 dalis, kurioje nustatyta, kad deklaruojantis asmuo ar jam artimas asmuo negali priimti dovanų ar paslaugų, jeigu tai susiję su deklaruojančio asmens tarnybine padėtimi ar tarnybinėmis pareigomis.

5.2. Lietuvos Respublikos darbo kodekso 139 straipsnio 2 dalies 6 punkte nustatyta, kad darbdavio iniciatyva darbuotojui paskatinti už gerai atliktą darbą, jo ar įmonės, padalinio ar darbuotojų grupės veiklą ar veiklos rezultatus gali būti mokamos premijos.

6. Jei darbuotojas priima „dovaną“ už savo atliekamas pareigas, laikoma, kad jis priima kyšį.

7. Lietuvių namuose dirbantys asmenys už savo darbą gauna atlyginimą ir jiems negalima papildomai atsidėkoti² (suteikti naudos). Kartais klaidingai manoma, kad kyšiu laikomas pinigų arba daiktų davimas tarnautojui prieš jam atliekant tam tikrus veiksmus, o jei po veiksmų atlikimo – tai dovana. Abiem atvejais tai yra nusikaltimas. Kyšis niekada negali būti dovana, tačiau dovana kyšiu gali būti.

8. Atvejis, kai menkaverte dovana nesiekia jokių Lietuvių namų darbuotojo veiksmų ar valios paveikimo ir darbuotojas priima tokią dovana (pvz., už nuoširdų aptarnavimą, mandagumą, kultūringumą ar simpatizuojant dovanojamas šokoladas, saldainiai, rašiklis ir pan.), kuri neturėjo įtakos jo veiklai ar sprendimams, traktuotinas kaip veiklos ir etikos principų pažeidimas, nes visi Lietuvių namų darbuotojai yra pasirašytinai susipažinę su Lietuvių namų darbo tvarko taisyklėmis, kurios draudžia priimti bet kokias dovanas. Tačiau, jeigu už tokią menkavertę dovana (iki 1 MGL) Lietuvių namų darbuotojas atliktų neteisėtus veiksmus (pažeisdamas nustatytą tvarką, atliktų ūkio subjekto veiklos patikrinimą, išduotų veterinarinį dokumentą ir pan.), šie veiksmai būtų laikomi nusikalstamais (kyšio priėmimas) ir Lietuvių namų darbuotojui grėstų baudžiamoji atsakomybė už kyšininkavimą.

9. Lietuvių namų darbuotojai turi neprovokuoti, nereikalauti duoti ar pažadėti duoti kyšį ir elgtis taip, kad savo elgesiu nesudarytų įspūdžio, kad yra provokuojama ar reikalaujama duoti, pažadėti duoti kyšį ar susitarti dėl kyšio davimo už darbo pareigų (nepriklausomai nuo to, ar nurodoma konkreti veika, ir nuo to, ar ji yra teisėta ar neteisėta) atlikimą ar neatlikimą praeityje ar ateityje.

10. Visais atvejais, jei manoma, kad gali būti siūlomas, žadamas ar duodamas kyšis (esant bet kokioms asmens užuominoms, prašymams ar pasiūlymams), Lietuvių namų darbuotojas pirmiausia turėtų taikyti prevencines priemones ir įspėti asmenį, kad tokie veiksmai užtraukia baudžiamąją atsakomybę.

11. Baudžiamoji atsakomybė gresia tiek už kyšio davimą, tiek už priėmimą. Pirmuoju atveju atsako asmuo, duodantis kyšį, antruoju – asmuo, priimančias kyšį.

12. Pažadas, susitarimas, reikalavimas ar provokavimas duoti kyšį yra baigtas nusikaltimas, t. y. pradėti ikiteisminį tyrimą galima ir asmeniui nepriėmus kyšio fiziškai. Baudžiamas

² Rekomenduojami paaiškinimai asmeniui dėl dovanų nepriėmimo:

1. „Atsiprašome, tačiau priimti dovanas draudžia Lietuvos Respublikos teisės aktai, už dovanų priėmimą galima teisinė atsakomybė. Priimdamas dovana aš rizikuočiau netekti darbo, būtų suteršta kolegų ir Tarnybos reputacija“;
2. „Norėtume informuoti, kad dovanos priėmimas nesuderinamas su atliekamomis funkcijomis. Siekdami išvengti bet kokios įtakos priimamiems sprendimams, jos nepriimsime“;
3. „Prašome neįsižeisti dėl to, kad nepriimame dovanos, už mūsų darbą yra mokamas atlyginimas ir mūsų pareiga yra atlikti darbą tinkamai ir kokybiškai be papildomų paskatinimų“ ir pan.

asmuo ne tik už kyšio davimą / priėmimą, tačiau ir už susitarimą ar pažadą duoti / priimti kyšį, taip pat reikalavimą ar provokavimą duoti kyšį.

III SKYRIUS REKOMENDACIJOS, KAIP LIETUVIŲ NAMŲ DARBUOTOJAMS ELGTIS SUSIDŪRUS SU KORUPCIJOS APRAIŠKOMIS

13. Jeigu Lietuvių namų darbuotojams atliekant tarnybines pareigas (funkcijas) duodami pinigai, daiktai, dovanų čekiai, maisto produktai, gėrimai ar kitos vertybės, siūlomos nemokamos paslaugos, nuolaidos, t. y. kyšis, darbuotojai turi elgtis, vadovaudamiesi toliau pateiktomis rekomendacijomis:

13.1. gavęs pasiūlymą priimti kyšį už tarnybinių pareigų atlikimą ar neatlikimą, Lietuvių namų darbuotojas privalo:

13.1.1. nepriimti kyšio, neatsižvelgdamas į jo vertę,

13.1.2. jei yra galimybė, padaryti garso ir (ar) vaizdo pokalbio (veiksmo) įrašą,

13.1.3. aiškiai pareikšti ir savo elgesiu parodyti asmeniui, kad netoleruoja jokių nepagrįstų atlygių ir dovanų,

13.1.4. paaiškinti asmeniui, kad jo veiksmai gali būti vertinami kaip nusikalstami ir užtraukti baudžiamąją atsakomybę,

13.1.5. įspėti asmenį, kad apie kyšio siūlymą bus informuotas Lietuvių namų direktorius, ikiteisminio tyrimo įstaiga; jei yra galimybė, neleisti asmeniui pasišalinti ir skubiai telefonu informuoti Lietuvių namų direktorių, Korupcijai atsparios aplinkos kūrimo komisiją (komisijos pirmininką), ikiteisminio tyrimo įstaigą,

13.1.6. kol atvyks ikiteisminio tyrimo pareigūnai, išlaikyti rimtį, parengti rašytinį paaiškinimą apie buvusias kyšio siūlymo ar pažado jį duoti aplinkybes,

13.1.7. iki ikiteisminio tyrimo pareigūnų atvykimo elgtis pagal ikiteisminio tyrimo pareigūnų nurodymus;

13.2. asmeniui padavus kyšį Lietuvių namų darbuotojas privalo:

13.2.1. neimti kyšio į rankas, neatsižvelgdamas į jo vertę,

13.2.2. jei yra galimybė, padaryti pokalbio garso, vaizdo įrašą, nufotografuoti ant stalo ar kitur padėtą kyšį,

13.2.3. aiškiai pareikšti ir savo elgesiu parodyti asmeniui, kad netoleruoja jokių nepagrįstų atlygių ir dovanų,

13.2.4. paaiškinti asmeniui, kad jo veiksmai gali būti vertinami kaip nusikalstami ir užtraukti baudžiamąją atsakomybę,

13.2.5. įspėti asmenį, kad apie kyšio davimą bus informuotas Lietuvių namų direktorius, ikiteisminio tyrimo įstaiga; jei yra galimybė, neleisti asmeniui pasišalinti ir skubiai telefonu informuoti Lietuvių namų direktorių, Korupcijai atsparios aplinkos kūrimo komisiją (komisijos pirmininką), ikiteisminio tyrimo įstaigą,

13.2.6. įsidėmėti kyšio dalyką – koks tai daiktas, jei pinigai – kiek ir kokių kupiūrų, koks jų nominalas, kokia valiuta, kiekis, į ką įdėta ar įpakuota (pvz., į maišelį, voką ir pan.), su kokiais dokumentais ar daiktais pateiktas ir kt. Svarbu tai, kada tiksliai ir kur buvo įdėtas / paliktas kyšis (pvz., atneštuose dokumentuose, kabinete po stalu, tarnybiniame automobilyje ir pan.). Pasistengti paduotą kyšį laikyti asmeniui matomoje, bet nepasiekiamoje vietoje ir, jei yra galimybė, užtikrinti, kad asmuo, davęs kyšį, nepasišalintų iš įvykio vietos,

13.2.7. apsaugoti įvykio vietą, jeigu pinigai, daiktai buvo palikti ant stalo, įkišti į stalčių ar numesti ant žemės, o asmuo, davęs kyšį, pasišalino, palikti juos ten, kur yra, ir neliesti rankomis, imtis visų būtinų priemonių įvykio vietai apsaugoti, neleisti tokioje vietoje kitiems asmenims ką nors liesti. Atkreipti dėmesį, kad ant kyšio dalyko greičiausiai yra įtariamojo pirštų atspaudų, todėl juos būtina išsaugoti (nenutrinti čiupinėjant ar pan.) kartu su kitais daiktais, pateiktais kartu su kyšio dalyku (pvz., pinigai įdėti į voką ar kitą daiktą, kurie taip pat gali turėti pirštų atspaudų). Jeigu pinigai buvo numesti ar nukrito, pvz., už automobilio sėdynės, geriausia jų neliesti iki ikiteisminio tyrimo pareigūno atvykimo,

13.2.8. jeigu yra galimybė nustatyti įvykio liudytojus, kurie galėjo matyti papirkimo ar bandymo papirkti faktą, užsirašyti jų duomenis ir kontaktinius telefonus, esant galimybei, paprašyti pasilikti įvykio vietoje, kol atvyks ikiteisminio tyrimo pareigūnai,

13.2.9. surašyti išsamų tarnybinį pranešimą, kuriame nurodyti tikslų įvykio laiką, vietą, kyšio dalyką (daiktų, pinigų kiekį, valiutą, kupiūras ir kt.), įvykio liudytojus, aprašyti asmens veiksmus duodant kyšį, jo nurodytus papirkimo motyvus ir priežastis ir kitas reikšmingas aplinkybes,

13.2.10. ikiteisminio tyrimo pareigūnams atvykus į įvykio vietą, vykdyti jų nurodymus, suteikti kuo daugiau informacijos ir duoti teisingus parodymus apie tai, kas įvyko,

13.2.11. įsidėmėti, kad ikiteisminio tyrimo duomenys yra neskelbtini (neviešinami), nekomentuojami;

13.3. darbo ar ne darbo metu gavęs pasiūlymą paveikti kitą darbuotoją, kad šis atitinkamai veiktų ar neveiktų, Lietuvos namų darbuotojas privalo:

13.3.1. nepriimti pasiūlymo ar kyšio už pažadą paveikti kitą darbuotoją,

13.3.2. jei yra galimybė, padaryti pokalbio garso, vaizdo įrašą,

13.3.3. aiškiai pareikšti ir savo elgesiu parodyti, kad netoleruoja tokio elgesio,

13.3.4. paaiškinti asmeniui, kad jo veiksmai gali būti vertinami kaip nusikalstami ir užtraukti baudžiamąją atsakomybę,

13.3.5. išsiaiškinti asmens ketinimus, kokio veikimo ar neveikimo siekiama / tikimasi iš darbuotojo, t. y. turi būti suformuluojama priežastis, dėl kurios siūlomas, žadamas ar duodamas kyšis,

13.3.6. įspėti asmenį, kad apie kyšio davimą bus informuotas Lietuvos namų direktorius, ikiteisminio tyrimo įstaiga; jei yra galimybė, neleisti asmeniui pasišalinti ir skubiai

telefonu informuoti Lietuvių namų direktorių, Korupcijai atsparios aplinkos kūrimo komisiją (komisijos pirmininką, ikiteisminio tyrimo įstaigą,

13.3.7. kol atvyks ikiteisminio tyrimo pareigūnai, išlaikyti rimtį, parengti rašytinį paaiškinimą apie buvusias kyšio davimo aplinkybes,

13.3.8. iki ikiteisminio tyrimo pareigūnų atvykimo elgtis pagal pareigūnų nurodymus.

14. Jei išėjus asmeniui (pareiškėjui, interesantui ir kt.) savo darbo vietoje Lietuvių namų darbuotojas tarp dokumentų randa grynųjų pinigų, dovanų čekių, nuolaidų kuponų (kad ir kiek laiko būtų praėję) arba asmuo Lietuvių namų darbuotojo darbo vietoje paliko dėžutę saldainių, šokoladą, kavos, daržovių, vaisių, gėlių ir pan., Lietuvių namų darbuotojui būtina nedelsiant susisiekti su tokiais asmenimis, perspėti apie gresiančią baudžiamąją atsakomybę, paprašyti kuo skubiau atvykti pasiimti paliktų daiktų ir apie tai informuoti Lietuvių namų direktorių, Korupcijai atsparios aplinkos kūrimo komisiją (komisijos pirmininką). Jei nepavyksta minėtų daiktų gražinti savininkui arba nežinoma, kas juos paliko, daiktai tvarkomi Lietuvių namų dovanų, gautų pagal tarptautinį protokolą ar tradicijas, taip pat reprezentacijai skirtų dovanų perdavimo, vertinimo, registravimo, saugojimo ir eksponavimo tvarkos apraše nustatyta tvarka.

15. Jei neteisėtas atlygis buvo pasiūlytas, pažadėtas arba reikalavimas, grasinimas atlikti tam tikrus veiksmus (tiek teisėtus, tiek neteisėtus) buvo perduotas el. paštu, telefonu ar kitomis ryšio priemonėmis (socialinių tinklų paskyroje), Lietuvių namų darbuotojas:

15.1. privalo imtis priemonių išsaugoti įrodymus: neištrinti el. pašto laiškų, trumpųjų žinučių, esant galimybei, daryti garso, vaizdo įrašus su neteisėtą atlygį siūlančiu asmeniu;

15.2. jei neteisėtas atlygis buvo atsiųstas anonimiškai kaip pašto siunta ar per kurjerį, padaryti siuntos išpakavimo ir siuntos turinio nuotraukas. Jos gali suteikti papildomos informacijos nustatant kyšio davėją;

15.3. informuoti Lietuvių namų direktorių, Korupcijai atsparios aplinkos kūrimo komisiją (komisijos pirmininką), ikiteisminio tyrimo įstaigą.

16. Apie asmens neteisėtus veiksmus rekomenduotina nedelsiant pranešti Lietuvių namų direktoriui, Korupcijai atsparios aplinkos kūrimo komisijai (komisijos pirmininkui), Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybą (toliau – STT) tel. (8 5) 266 3333, elektroniniu paštu pranesk@stt.lt arba palikti pranešimą STT interneto svetainėje arba pranešti policijai trumpuoju tel. 112.

IV SKYRIUS ATSAKOMYBĖ

19. Lietuvių namų darbuotojams, pažeidusiems Gairių nuostatas, taikoma atitinkama atsakomybė:

19.1. už veiklos ir etikos principų pažeidimus taikoma atsakomybė Valstybės Lietuvių namų įstatymo, Darbo kodekso ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka;

19.2. už Lietuvos Respublikos civilinio kodekso, Viešųjų ir privačių interesų derinimo įstatymo nuostatų pažeidimus taikoma civilinė, administracinė atsakomybė;

19.3. už Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso XXXIII skyriuje nustatytų straipsnių pažeidimus (kyšininkavimas, prekyba poveikiu, papirkimas, piktnaudžiavimas Lietuvių namais ir kt.) taikoma baudžiamoji atsakomybė.
